

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 689/2022-44

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátkou Mgr. PhDr. Zuzanou Tománkovou Mikovou, PhD., MPH, Šancová 110, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 15 Cpr 9/2012 a proti postupu Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 5 CoPr 6/2019 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 15 Cpr 9/2012 a postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 5 CoPr 6/2019 **boli porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie jej veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Krajskému súdu v Bratislave **prikazuje** v konaní sp. zn. 5 CoPr 6/2019 konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľke **priznáva** finančné zadost'učinenie **5 500 eur**, ktoré sú **povinné** vyplatiť jej Okresný súd Bratislava I vo výške **3 000 eur** a Krajský súd v Bratislave vo výške **2 500 eur** do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Okresný súd Bratislava I a Krajský súd v Bratislave **sú povinné** spoločne a nerozdielne nahradiť sťažovateľke trovy konania **380 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 689/2022 z 15. decembra 2022 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľky, doručenú ústavnému súdu 6. septembra 2022 v rozsahu, v ktorom sa domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie jej veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) a postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaniach označených v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje, aby ústavný súd prikázal krajskému súdu konať bez zbytočných prietahov a priznal jej primerané finančné zadostučinenie v sume 8 000 eur a náhradu trov právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka podala 25. októbra 2012 na okresom súde žalobu o určenie neplatnosti skončenia štátnozamestnaneckého pomeru a o náhradu mzdy. Okresný súd na v poradí treťom pojednávaní konanom 1. apríla 2014 vyhlásil rozsudok, ktorým určil, že výpoveď je neplatná a žalovanému () uložil povinnosť zaplatiť sťažovateľke náhradu mzdy s príslušenstvom. Na základe odvolania podaného žalovaným vydal krajský súd 28. augusta 2017 uznesenie sp. zn. 5 CoPr 8/2014, ktorým rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Okresný súd následne na pojednávaní 25. apríla 2018 vyhlásil rozsudok, ktorým opäť určil, že výpoveď je neplatná, a žalovanému uložil povinnosť zaplatiť sťažovateľke náhradu mzdy s príslušenstvom. Spis bol krajskému súdu predložený 5. júna 2019. V napadnutom konaní vedenom krajským súdom nebolo vo veci ani ku dňu prerokovania ústavnej sťažnosti právoplatne rozhodnuté.

3. Sťažovateľka argumentuje, že od podania žaloby do podania ústavnej sťažnosti uplynulo desať rokov bez právoplatného skončenia veci. Jej práva boli porušené nečinnosťou, ako aj neefektívnou a arbitrárnou činnosťou okresného súdu a krajského súdu. S odkazom na prehľad úkonov obsiahnutých v ústavnej sťažnosti sťažovateľka v ich postupe namieta opakované obdobia krátkodobej nečinnosti, ako aj obdobia dlhodobej nečinnosti (najmä v postupe krajského súdu), prietahy pri expedovaní písomností, nedostatočnú znalosť obsahu spisu a neodôvodniteľné odročenie pojednávania zo strany krajského súdu. Zdôrazňuje, že vec nie je právne ani skutkovo zložitá a že k prietahom nijako neprispela ona ani protistrana.

II.

Vyjadrenia okresného súdu a krajského súdu a replika sťažovateľky

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

4. Okresný súd vo svojom vyjadrení v podstatnom uviedol, že sťažnosť považuje za neopodstatnenú, keďže okresný súd koná vo veci planulo a bez zbytočných prietahov. Vo veci prvýkrát meritórne rozhodol v lehote dvoch rokov. Plynulo realizoval aj procesné úkony po podaní

odvolania proti prvému i druhému rozsudku okresného súdu. Od 25. júna 2014 do 12. októbra 2017 a od 3. júna 2019 po súčasnosť sa spis nachádza na krajskom súde a predĺženie konania v dôsledku rozhodovania o opravnom prostriedku strany sporu nemožno pričítať v neprospech okresného súdu. Poukázal na fluktuáciu zamestnancov okresného súdu na všetkých pozíciách, opakované prerozdeľovanie spisov a následné preťažovanie zostávajúcich sudcov. Prípadná nečinnosť súdu tak súvisí s fyzickou nemožnosťou sudcov vybavovať všetky pridelené veci priebežne. Na túto alarmujúcu situáciu bolo opakovane upozorňované Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky. V prípade záveru o porušení práv sťažovateľky žiada o nepriznanie finančného zadosťučinenia.

II.2. Vyjadrenie krajského súdu:

5. Krajský súd (s odkazom na vyjadrenie sudcu spravodajcu) vo svojom vyjadrení argumentoval tým, že neskoršie nariadenie termínu pojednávania bolo spôsobené mimoriadnou situáciou v súvislosti s ochorením COVID-19. Meritórnemu rozhodnutiu na druhom konanom pojednávaní zabránilo nahlásenie bomby v budove krajského súdu, preto boli strany sporu vyzvané na zaslanie písomných záverečných rečí (žalovaný ich súdu doručil až 6. decembra 2022). V pojednávaní sa bude pokračovať po vrátení spisu z ústavného súdu.

II.3. Replika sťažovateľky:

6. Sťažovateľka vo svojom vyjadrení v podstatnom vyjadruje nesúhlas s tvrdeným plynulým postupom okresného súdu, a opakovane poukazuje na to, že prvé pojednávanie sa uskutočnilo viac ako rok po podaní žaloby, pričom v zmysle Rozvrhu práve okresného súdu medzi veci s osobitnou rýchlosťou konania patria aj pracovné spory. Rovnako od podania odvolania proti druhému rozsudku do predloženia spisu krajskému súdu uplynul rok. Pripomína, že prietahy v konaniach vo vzťahu k občanom nemožno ospravedlniť nedokonalým systémom. Sťažovateľka pripomína odôvodnenie svojej žiadosti o priznanie finančného zadosťučinenia v ústavnej sťažnosti. Vo vzťahu k vyjadreniu krajského súdu opakuje, že medzi posledným písomným vyjadrením strany sporu a nariadením prvého pojednávania uplynuli tri roky a 25 dní, krajský súd pritom v konaní nevypočul sporové strany ani svedkov, preto spochybňuje opodstatnenosť nariadovania pojednávania. Krajský súd spôsobil ďalšie prietahy opakovanými výzvami žalovanému na predloženie písomnej záverečnej reči, čím zároveň porušil rovnosť strán sporu v prospech žalovaného.

7. Ústavný súd upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní účastníkov konania a predloženého súdneho spisu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci [§ 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)].

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6

ods. 1 dohovoru – m. m. I. ÚS 304/2021, I. ÚS 444/2021, pozn.) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, znamenajúcim nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. II. ÚS 118/2019, I. ÚS 250/2020).

9. Pri posudzovaní otázky, či v okolnostiach konkrétneho súdneho konania došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade s doterajšou judikatúrou (m. m. III. ÚS 241/2017, I. ÚS 17/2022, rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Frydlander proti Francúzsku z 27. 6. 2000, č. 30979/96 a vo veci Záborský a Šmáriková proti Slovensku zo 16. 12. 2003, č. 58172/00) zohľadňuje (1) právnu a faktickú zložitost' veci, o ktorej všeobecný súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu, a prihliada sa pritom aj na význam konania pre s'ťažovateľa.

10. Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že z hľadiska hodnotenia povahy veci sa oprel o všeobecnú uznávanú zásadu, podľa ktorej určenie, či pracovný pomer trvá, a posúdenie nároku s'ťažovateľa z neplatného skončenia pracovného pomeru predpokladá osobitnú pozornosť venovanú efektívnemu a rýchlemu postupu súdu. Pracovnoprávne spory si preto vyžadujú zvýšenú starostlivosť súdu o naplnenie účelu súdneho konania (I. ÚS 541/2020), čo súčasne implikuje výsledok, že priebeh namietaného konania sa v rámci ústavnoprávneho prieskumu musí posudzovať prísnejšie (I. ÚS 372/2021).

11. Pokiaľ ide o kritérium právna a faktická zložitost' veci, ústavný súd konštatuje, že namietané konanie nie je možné hodnotiť ako právne zložit'é, keďže pracovnoprávne spory predstavujú štandardnú rozhodovaciu agendu všeobecných súdov a právna alebo faktická zložitost' s'ťažovateľkinej veci nie je žiadnym spôsobom indikovaná ani zo strany okresného súdu či krajského súdu. Hodnotením tohto kritéria ústavný súd dospel k záveru, že dĺžka namietaného konania nie je ovplyvnená zložitost'ou veci. V správaní s'ťažovateľky neboli zistené žiadne skutočnosti, ktoré by vplývali na dĺžku konania.

12. Tretím hodnotiacim kritériom je postup okresného súdu a krajského súdu v napadnutých konaniach. K tomu je potrebné v prvom rade zdôrazniť, že napadnuté konanie od jeho začatia (podania žaloby 26. októbra 2012, pozn.) až do dňa prerokovania ústavnej s'ťažnosti trvá bez právoplatného rozhodnutia vo veci v rámci dvojinstančného konania viac ako desať rokov. Uvedené časové obdobie je z hľadiska jeho dĺžky s poukazom aj na predmet sporu v danej veci ústavnoprávne neakceptovateľné a porušujúce právo s'ťažovateľky na konanie bez priet'ahov na účel dosiahnutia včasného a efektívneho rozhodnutia vo veci.

13. Pokiaľ ide o priebeh napadnutého konania okresného súdu, ústavný súd na tomto mieste uvádza, že po doručení žaloby 26. októbra 2012 sa prvé pojednávanie uskutočnilo až 14. novembra 2013. Hoci okresný súd prvýkrát meritorne rozhodol vo veci 1. apríla 2014, ústavný súd v prípade pracovnoprávných sporov vyžaduje osobitnú pozornosť venovanú efektívnemu a rýchlemu postupu súdu. Zároveň je rozhodujúce, že uvedené rozhodnutie bolo následne uznesením krajského súdu z 28. augusta 2017 zrušené a vec bola opätovne vrátená okresnému súdu na ďalšie konanie. Teda po takmer piatich rokoch v dôsledku nesprávneho rozhodnutia okresného súdu sa vo veci muselo konať v podstate odznova. Následne okresný súd po vrátení veci 12. októbra 2017 opätovne

vydal meritórne rozhodnutie, a to rozsudok okresného súdu z 25. apríla 2018. Ústavný súd však musel prihliadnuť na to, že po doručení odvolania žalovaným 11. júna 2018 bol spis (po odstránení nedostatkov v doručovaní podaní strán sporu) s konečnou platnosťou predložený krajskému súdu až 5. júna 2019. Zjavnú existenciu prietáhov je tak možné konštatovať v dôsledku nesprávneho rozhodnutia vo veci a nesústredeného postupu okresného súdu po podaní odvolania proti jeho druhému rozsudku.

14. Aj vo vzťahu k postupu krajského súdu v jeho napadnutom konaní ústavný súd ustálil existenciu zbytočných prietáhov. Napadnuté konanie od predloženia súdneho spisu krajskému súdu 5. júna 2019 trvá (ku dňu prijatia tohto rozhodnutia, pozn.) takmer štyri roky bez toho, aby v prejednávanej veci bolo právoplatne rozhodnuté, čo s prihliadnutím na to, že ide o rozhodovanie krajského súdu o už opakovanom odvolaní vo veci, ktorej predmetom je pracovnoprávny (prednostný) spor, nie je z časového hľadiska akceptovateľné.

15. Pokiaľ ide o obranu okresného súdu, ústavnému súdu je samozrejme známy fakt nie optimálneho stavu v súdnom systéme, aj pokiaľ ide o personálne obsadenie a vyťaženosť súdov, resp. aspoň niektorých z nich, pričom štát je primárne zodpovedný za to, aby zabezpečil dostatočné personálne a materiálno-technické podmienky na riadny výkon spravodlivosti. Avšak nedostatky v tejto oblasti v žiadnom prípade nesmú byť na ujmu právam účastníkov konania, v tomto prípade sťažovateľky. Ústavný súd zdôrazňuje, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní (I. ÚS 3/2020, I. ÚS 363/2020, I. ÚS 609/2022).

16. K argumentácii krajského súdu, podľa ktorej plynulosť druhého odvolacieho konania bola ovplyvnená aj v dôsledku prijímaných opatrení na zamedzenie šírenia ochorenia COVID-19, dáva ústavný súd do pozornosti, že samozrejme prihliada na túto objektívnu skutočnosť (uvedené ústavný súd zohľadnil aj vo svojich niektorých predchádzajúcich rozhodnutiach, napr. vo veciach sp. zn. I. ÚS 504/2020, I. ÚS 550/2020, I. ÚS 42/2020 či I. ÚS 109/2021, pozn.) a rovnako tak vníma aj prijaté právne opatrenia vrátane zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v znení neskorších predpisov, ako aj prijatej vyhlášky 24/2021 Z. z. Avšak v okolnostiach danej veci musí ústavný súd pripomenúť, že vykonávanie súdnych pojednávaní v pracovnoprávných veciach bolo v zmysle § 1 ods. 2 vyhlášky č. 24/2021 Z. z. možné aj za špecifických podmienok, pretože prejednanie a rozhodnutie v posudzovanej právnej veci je pre dotknuté subjekty konania obzvlášť dôležité, čím sa sekundárne odôvodňuje aj potreba urýchleného konania a rozhodnutia. Napriek uvedenému ústavný súd túto neštandardnú situáciu zohľadnil pri priznaní finančného zadosťučinenia (IV. ÚS 576/2021).

17. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že postupom okresného súdu, ako aj krajského súdu v napadnutých konaniach bolo porušené základné právo sťažovateľky

na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jej právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

IV.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadost'učinenie

18. V súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej s'ťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody s'ťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal. Vzhľadom na skutočnosť, že v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej s'ťažnosti s'ťažovateľky ešte nebolo konanie vedené pred krajským súdom právoplatne ukončené, ústavný súd prikázal krajskému súdu vo veci konať bez zbytočných prietahov (bod 2 výroku nálezu).

19. Keďže ústavný súd rozhodol, že základné právo s'ťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jej právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru boli porušené, zaoberal sa aj jej žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia. S'ťažovateľka požadovala priznanie zadost'učinenia vo výške 8 000 eur.

20. Cieľom finančného zadost'učinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (III. ÚS 103/2018). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadost'učinenia, pričom pri jeho určení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

21. Pri ustálení sumy finančného zadost'učinenia ústavný súd prihliadal primárne na celkovú dĺžku napadnutých konaní v trvaní desiatich rokov (5 000 eur), následne ju zvýšil v súvislosti s významom sporu pre s'ťažovateľku (1 000 eur). Avšak v prípade krajského súdu zohľadnil neštandardnú situáciu spojenú so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 (500 eur). Vzhľadom na uvedené rozhodol o priznaní finančného zadost'učinenia s'ťažovateľke proti okresnému súdu v sume 3 000 eur a proti krajskému súdu v sume 2 500 eur, teda celkovo v sume 5 500 eur (bod 3 výroku nálezu).

22. Ústavný súd v súlade s čl. 127 ods. 3 ústavy a § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde nevyhovel tej časti ústavnej s'ťažnosti, v ktorej s'ťažovateľka žiadala priznať finančné zadost'učinenie nad ústavným súdom priznanú sumu (bod 5 výroku nálezu).

V.

Trovy konania

23. Ústavný súd priznal s'ťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 380 eur (bod 4 výroku nálezu).

24. Pri výpočte trov právneho zastúpenia ústavný súd vychádza z príslušných ustanovení vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách

advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Ústavný súd preto priznal sťažovateľke náhradu trov konania v ňou uplatnenej sume.

25. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia sú okresný súd a krajský súd povinné spoločne a nerozdielne uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. marca 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu